

Storm in het verpleeghuis

Het belang van hondentherapie in de verpleeghuiszorg

Colofon

ISBN: 978 94 6365 624 5

1e druk 2024

© 2024, Irene Kruijssen

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto's: Andrea Liebrand.

Via de QR-code en het wachtwoord *therapiehond* kun je Storm blijven volgen in zijn werk.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Storm in het verpleeghuis

Het belang van hondentherapie in de verpleeghuiszorg

Irene Kruijssen

Voorwoord

In het verpleeghuis waar ik werkte hadden we een hond die we 'de afdelingshond' noemden. Ik meen een zwarte Labrador. Hij heette Halley, naar de komeet, want hij schoot inderdaad als een komeet op andere honden af als zijn bazin hem uitliet. Halley struinde alle kamers af op zoek naar koek en snoep. Hij had een methode ontdekt die elk hart deed smelten. Hij legde zijn lieve trouwe kop in je schoot en keek dan smekend omhoog. Daar was niemand tegen bestand. Dit leidde natuurlijk tot een gewichtsprobleem bij Halley. Nu bleek het veel lastiger om de bewoners te trainen dan de hond, want dit volstoppen moest echt ophouden. Halley kon er niet tegen als iemand huilde en legde ook dan zijn lieve kop in je schoot, dit keer zonder hoop op snoep. Hij had geen favorieten waardoor iedereen dacht dat hij of zij zijn favoriet was. Als hij uit de lift de afdeling op kwam stormen ging hij gauw even iedereen af om zeker te zijn dat ze er allemaal waren.

Op een andere afdeling hadden we ook honden, twee zelfs. De onbetwiste lievelingen van de afdeling, maar wel met aanzienlijke problemen. Ze hoorden bij een van de verzorgenden en ook hier ontstond al gauw het bekende overgewicht door verwennerij. Baasje besloot om ze dan maar op te sluiten in het kantoor. Maar als iemand daar binnenstapte die niks afwist van de opsluiting, dan stormden die twee de afdeling op om hun gelijk te halen in de vorm van koek en snoep. Dat naar buiten stormen was bloedlink op een afdeling waar mensen na een heupfractuur kwamen revalideren. Het werd al gauw onverantwoord geacht om deze twee honden op de afdeling los te laten. Dit tot grote ergernis van hun baasje en teleurstelling bij de bewoners.

Het gaat in deze voorbeelden om een begrijpelijke mix van

goede bedoelingen en gedachteloosheid bij het introduceren van een hond op een verpleeghuisafdeling. Eén ding was voor iedereen duidelijk: een lieve hond kan alleen al door zomaar wat rond te trippelen op een afdeling een ware golf van vreugde veroorzaken, bijna vergelijkbaar met wat er gebeurt als er op de armen van een jonge moeder een baby'tje ligt.

Irene Kruijssen werkt al jaren als muziektherapeut in verpleeghuizen en zij besloot een hond aan haar repertoire toe te voegen. Zij werkte daarbij niet onder het motto 'best leuk, een hond op de afdeling', nee, ze besloot een therapiehond op te leiden. Dat is iets heel anders dan een zorghond of een geleidehond, want die zijn allebei dienstig naar één persoon toe. Een therapiehond moet zich weten te gedragen naar allerlei mensen die hij/zij niet altijd persoonlijk kent.

Irene heeft bij de introductie van haar hond Storm werkelijk overal aan gedacht. Het ras van de hond met bijbehorend karakter, de zeer gedegen opleiding die bavin en hond moeten ondergaan, en vooral ook het kweken van begrip, of nog liever, enthousiasme binnen de organisatie voor het idee.

Over de bewoners hoefde ze zich geen zorgen te maken, die waren al van tevoren blij met het idee. Maar ook de verzorgenden, de activiteitenbegeleidster, het afdelingshoofd, de fysiotherapeut en natuurlijk de hogere managementlagen, kregen van haar te horen wat ze van plan was en hoe dat er uit zou gaan zien.

Wat mij verraste is de hoeveelheid situaties waarin zij Storm laat optreden met evident succes. Denk aan mensen met ernstig probleemgedrag in de vorm van roepen, onrust, agressie zelfs. Het is wonderbaarlijk, maar ook heel begrijpelijk, hoe zij samen met Storm hier bijna in een handomdraai iets heilvols tweebrengt. Ook bewoners met chronische pijn, somberte, eenzaamheid, ze ervaren allemaal troost en opluchting

door die bijzondere hondse aandacht die zij samen met Storm weet uit te delen.

Ik zeg ‘begrijpelijk’ omdat een hond als Storm moeiteloos door allerlei eeltige lagen heendringt en vrijwel direct tot diep in het hart van een mens reikt met zijn ongeveinsde vriendelijkheid.

Ook rond het overlijden van bewoners weet Storm troost te brengen waarbij ik het toejuich dat hij op bed mag liggen. Want dan kun je hem, hoe beroerd je ook bent, toch lekker aaien.

Er is één ding dat ze Storm niet heeft kunnen leren: niet bedelen bij het eten. Maar net als bij Halley blijken hier de bewoners de boosdoeners.

Ik zie niet uit naar mijn verpleeghuisopname, maar als het er dan toch van moet komen, dan kies ik voor een huis met een Irene en een bijbehorende Storm.

Bert Keizer, arts

vroeger specialist ouderengeneeskunde, nu werkzaam bij het Expertisecentrum Euthanasie

Reacties van bewoners op Storm, de therapiehond

Dhr. H.: ‘Hij is zo lief, vanaf zijn geboorte al! Ik heb hem zo gemist. De liefde is: de afhankelijkheid, de zorgzaamheid is heel belangrijk. Hoe die uit zijn ogen kijkt. Grandioos! Niet omdat hij trucjes kan. Behendigheid is heel wat anders dan zorgzaamheid. En de waakzaamheid als er een onbekende binnenkomt.’

Mw. W., bedachtzaam kijkend naar de naam van Storm op zijn hesje: ‘Ik heb een keer storm meegemaakt. Ik kom uit een dorp, Vinkeveen. Daar zie je de wind op het water en het riet heen en weer gaan. Golfjes en zo en schuim. Als je aan het zeilen bent met wind moet je oppassen.’

Mw. K., met grote glimlach kijkend naar Storm terwijl ze hem een koekje geeft: ‘Het is zo op. Twee keer kauwen en het is op.’

Dhr. Z., weemoedig kijkend naar Storm die komt aanlopen: ‘Nora. Ik had een driekwart hond. Niet groot. Niet klein. Er tussenin.’

Mw. L., kijkend naar slapende Storm: ‘Lamberta, ze is oud geworden, hoor. Bijna vijftien jaar. Eén nestje gekregen.’

Mw. F., een beetje droevig: ‘We hadden geen honden. Moeder zei: “We hebben genoeg aan de kinderen.”’

Mw. S., lachend en wijzend naar Storm: ‘Hij heeft één keer gezoend, die hond. En hij keek naar me en zei: “Wat heb je? Dat gaan we niet meer doen.”’

Mw. H., gedecideerd: ‘Twee honden gehad, Franse honden.’

Allemaal gehad. Ook buiten. Kinderen voelden het aan. Ook met hondjes gedaan, altijd met ze wandelen. Altijd. Is logisch. Moet. Ik loop voor elke hond mee. Heerlijk met de hond naar het strand. Daar ben ik geboren, geloof ik.'

Mw. S., terwijl ze Storm aait: 'Die hond ligt lekker te ronken in bed.'

Dhr. N., vertederd: 'Een lieve hond. Ja, die wil steppeltjes geven.'

Dhr. B., heeft een robothond pup Labrador naast zich op tafel staan, terwijl Storm als pup voor hem zit. Dhr. kijkt lachend van de robothond naar Storm: 'Dat is een toffe peer, die hond. Dat is een pup en dat is een pop.'

Dhr. G., lachend: 'Storm? Hij kwispelt met zijn staart, goedgekeurd die naam.'

Mw. M., vertederd: 'Wat een lief beest, hij heeft zo'n vertrouwde kop. De hond is helemaal gelukkig geworden.'

Dhr. V., ontroerd: 'Oh, ik heb ook altijd honden gehad. Wat een lieverd. Ik had een klein huisje dus kon niet meer. Dus blij met hem.'

Inhoud

Voorwoord	5
Verantwoording	15
Verschil therapiehond en hulphond	18
Hoofdstuk 1. Voorbereiding	21
Boeken met informatie over (therapie)honden trainen	26
Trainingen en gedragstesten	28
Thuisstraining	32
Hoofdstuk 2. Uitdagingen van pionier zijn	36
Hoofdstuk 3. Met je therapiehond het verpleeghuis in	40
Het verpleeghuis	40
Dementees, de letterlijke taal van mensen met dementie in het verpleeghuis	42
Je therapiehond introduceren	43
Beleid	49
Kosten	52
Bekend maakt bemind	58
Hoofdstuk 4. Wennen aan een therapiehond door bewoners en medewerkers	64
Bewoners	65
Naasten	66
Medewerkers	68
Angst voor een therapiehond wegnemen	70
Hoofdstuk 5. Trainen in de praktijk	73
Houding hondeneigenaar	75
Samenwerking	76
Tegenstrijdige belangen	79
Consequent zijn met opvoeden	80
Beloning	81
Aan de lijn en los lopen	82
Ontspanning	83

Eigen voorkeur	84
Intervisie	84
Investeren in de toekomst	86
Hoofdstuk 6. Combinatie muziek- en hondentherapie	88
Dubbele focus	88
Muziektherapie in het verpleeghuis	90
Vergelijking muziek- en hondentherapie	92
Hoofdstuk 7. Doelen waarvoor een therapiehond ingezet kan worden	97
Contact met bewoners met een vorm van dementie	99
Sociaal isolement doorbreken en sociale interactie bevorderen	100
Tijdelijk verlichten van depressie en chronische pijn	102
Motorische vaardigheden in stand houden of verbeteren	103
In stand houden of verbeteren van cognitieve vaardigheden	105
Onrust verminderen	106
Het bevorderen van sociaal, psychisch en emotioneel welbevinden	107
Omgaan met een ambivalente houding ten opzichte van een therapiehond	108
Hoofdstuk 8. Trainen op therapeutische doelen	111
Trainen op het doel contact maken met mensen met een vorm van dementie	112
Trainen op het doel sociaal isolement verminderen	117
Trainen op het doel sociale interactie bevorderen	122
Trainen op het doel depressie en/of chronische pijn tijdelijk verlichten	126
Trainen op het doel individueel sociaal, psychisch en emotioneel welbevinden	132
Trainen op het doel motorische vaardigheden in stand houden	136
Trainen op het doel cognitieve vaardigheden in stand houden	141
Trainen op het doel onrust verminderen	143

Trainen op het doel sociaal, psychisch en emotioneel welbevinden in een groep	147
Trainen op het doel sociaal welbevinden bevorderen	151
Trainen op het doel omgaan met een ambivalente houding ten opzichte van een therapiehond	156
Trainen op het doel sociale interactie bevorderen in groepsverband	160
Hoofdstuk 9. Bijzondere inzet van Storm en niet geschikt voor iedere therapiehond	165
Inzet therapiehond door andere disciplines	165
Stervensbegeleiding	166
Begeleiden bij uitvaarten	167
Andere doelgroepen	167
Tot slot	169
Dankwoord	171
Literatuurlijst	176

Verantwoording

‘Oh, schrijfje een boek over Storm? Moet geen flauwekul in, hè! Want Storm is geen flauwekul, Storm is echt. Ik wil wel weten wat erin komt te staan. Ik ga hem kopen. Als hij uit is wil ik hem kopen, maar niet krijgen. Ik krijg kusjes van Storm en daar ben ik al blij mee.’

Dit boek is geschreven vanuit mijn ervaring als gecertificeerd neurologisch muziek- en hondentherapeut met het werken met mijn hond Storm, een met het hoogste niveau geaccrediteerde en gecertificeerde Labrador. Wij zijn werkzaam in verschillende locaties van Cordaan, een Amsterdamse zorginstelling. Ik heb Storm, in samenwerking met verschillende mensen, tot therapiehond opgeleid.

In dit boek wil ik je graag meenemen op de weg die ik met Storm gegaan ben. Ik beschrijf hoe ik hem heb opgeleid. Bewoners, naasten van de bewoners en medewerkers vertellen wat zij de meerwaarde vinden van een therapiehond in het verpleeghuis. En per doel wordt aangegeven hoe je een therapiehond daarop kunt trainen.

Dit boek kan daarom van belang zijn voor:

- mbo, hbo en wo geschoolde professionals die zelf een therapiehond willen opleiden;
- zorgmedewerkers die open staan voor de toegevoegde waarde van een therapiehond op de afdeling;
- managers en bestuurders die oog hebben of willen krijgen voor het belang van meer therapiehonden binnen de (verpleeghuis)zorg;
- iedereen die geïnteresseerd is in de meerwaarde van therapiehonden.

Ik hoop dat je na het lezen geïnspireerd en gemotiveerd bent om je hond vanuit jouw vakgebied te trainen tot (verpleeghuis) therapiehond en/of dat je de toegevoegde waarde ziet van therapiehonden in het verpleeghuis en openstaat om een therapiehond de kans te geven om binnen je instelling zijn werk te doen.

Ik ben sinds 2000 werkzaam in verschillende locaties van stichting Cordaan als neurologisch muziektherapeut en sinds 2016 ook als begeleider van therapiehond Storm. Ik geef muziek- en hondentherapie aan verschillende doelgroepen, maar mijn specialisatie ligt bij mensen met een vorm van dementie. Door 'loogehond' Jonah, die ik meenam naar het werk, ervaarde ik het effect van honden bij de bewoners met een vorm van dementie. Daardoor kwam ik op het idee om een hond als therapiehond op te voeden. De combinatie van muziek- en hondentherapie leek me ideaal, want: waar muziek geen ingang heeft, hebben honden dat vaak wel en omgekeerd.

Elk hoofdstuk wordt ingeleid door een letterlijke uitspraak van een bewoner met dementie, de *Juweeltjes uit het Dementees* genoemd, uit de verschillende locaties over Storm. Deze staan cursief tussen aanhalingstekens.

De hoofdstukken worden afgewisseld door ingekaderde tekstblokken waarin bewoners, medewerkers, naasten en vrijwilligers hun visie geven op Storm of therapiehonden in het verpleeghuis. Ik gebruik voor 'therapiehond' de mannelijke term omdat dit boek vanuit de ervaringen met Storm is geschreven.

‘Ik ben op een of andere manier gek op Storm. Ik heb vroeger altijd honden gehad. Hetzelfde formaat als Storm, maar dan met krullende haren, ik weet niet meer welk ras het was. Het is met een hond net als met een kind. En Storm is ook net als een kind. Als je aandacht geeft, krijg je het ook terug, en dat heb ik met Storm ook. Als ik hem zie, dan rent hij al op me af. Ik koop zelfs hondensnoepjes voor hem die hij krijgt als ik hem zie.’

Lygia Ramdjas, receptioniste Berkenstede

Vershil therapiehond en hulphond

‘Ik zie jullie lopen en ik ben gelijk beter.’

Een hulphond is iets anders dan een therapiehond. De termen worden vaak door elkaar gebruikt, maar er is een verschil.

Therapiehonden worden ingezet om een bepaald doel te bereiken en zijn niet specifiek op een persoon getraind (StichtingTherapiehondNederland, 2023).

Storm wordt ingezet bij bewoners met verschillende problematiek.

Een **hulphond** is gericht op een persoon en op de taken die hij voor die persoon moet doen, zodat die zelfstandig kan functioneren (HulphondNederland, 2023).

‘Storm is echt een knuffelhond, hij is echt heel speciaal. Hij kan met iedereen omgaan en dat kan niet iedere hond, dat is hem aangeleerd door Irene. Hij blaft niet, springt niet en is heel rustig en vriendelijk. Dat maakt hem speciaal. Ik kan er bijvoorbeeld wel tegen als honden blaffen, maar bewoners niet. Dus het moet wel het juiste soort hond ervoor zijn en het juiste soort karakter hebben. Niet alle honden zijn dus geschikt als therapiehond, maar Storm zeer zeker wel. Mensen met dementie voelen dat aan en dat vind ik heel mooi, want dat is wederzijds als ik Storm met ze bezig zie.’

Geesje Dijkstra, medisch secretariaat, Berkenstede Cordaan

